

Elementarna matematika 1

Uvod

2010/2011

Sadržaj kolegija

- Uvod
- Oblici matematičkog mišljenja
- Osnove logike sudova
- Predikati i kvantifikatori
- Skupovi
- Skupovi brojeva
- Relacije
- Funkcije

Sadržaj kolegija

- Ekvipotentni skupovi
- Prsten polinoma u jednoj varijabli
- Racionalne funkcije
- Polinomi dviju i više varijabli

Osnovna literatura

- B. Pavković, D. Veljan, *Elementarna matematika 1*, Školska knjiga, Zagreb, 2004.
- B.Pavković, D.Veljan: *Elementarna matematika 2*, Školska knjiga, Zagreb, 1995.

Dodatna literatura

- B.Pavković, B.Dakić: *Polinomi*, Školska knjiga, Zagreb, 1991.
- S.Kurepa: *Uvod u matematiku*, Tehnička knjiga, Zagreb, 1984.
- S.Lipschitz: *Schaum's Outline of Set Theory and Related Topics*, McGraw-Hill, New York, 1998.

Kratki pregled povijesti matematike

Š.Znam i dr., *Pogled u povijest
matematike*, Tehnička knjiga, Zagreb,
1989.

Etimologija

μαθηματικε τεκνηε (mathematike tekhne) = matematička vještina, znanost (lat. ars methematica).

Prema pridjevu **μαθηματικος** (mathematikos) = naučeno, predmet učenja.

A pridjev pak dolazi od riječi **μαθημα** (mathema) = učenje, znanost.

Etimologija

Već je u klasično grčko doba ta riječ dobila (više-manje) današnje značenje. Moderna riječ dolazi od latinske množine **mathematica** bazirane na grčkoj riječi **τα μαθηματικά** u značenju "sve stvari matematičke" (Aristotel).

Staroegipatska i starobabilonska matematika

- Sačuvane glinene pločice i egipatski papirusi koje sadrže geometrijske probleme i neke formule
- Moskovski papirus (oko 1850. g. Pr. Kr.)
Rhindov papirus (oko 1650. g.pr. Kr.)
- Sumerani su otkrili pozicioni brojevni sustav. Osnova sustava je broj 60.

Starogrčka matematika

- Tales s otoka Mileta (od 625. do 548. g. pr. Kr.)
Poznati su njegovi poučci o omjerima, kutu nad promjerom, jednakost kutova u jednakokračnom trokutu
- Pitagora s otoka Samosa (6. st. pr. Kr.)
- Pitagorin poučak

Starogrčka matematika

- Euklid (od 330. do 275.g. pr. Kr.)
čuven po svom djelu ELEMENTI
(13 knjiga).
Eulidova geometrija je bila jedina
do 17 stoljeća
- Arhimed (od. 287. do 212.g pr. Kr.)
- Eratosten iz Cyrene
- Zenon

Starogrčka matematika

- Aristrah iz Samosa
- Nikomeda
- Diofant iz Aleksandrije
Napisao djelo *Arithmetica*, u kojem se bavi jednažbama koje dozvoljavaju samo racionalna rješenja.

Starogrčka matematika

- Heron iz Aleksandrije
Napisao djelo *Metrica* u kojem su formule za računanje površina i volumena.

Starogrčka matematika

Stari Grci pokušavaju svaki poučak dokazati strogo logičkim putem.

Klasični problemi:

- Problem udvostručenja kocke
- Problem kvadrature kruga
- Problem trisekcije kuta

Starokineska matematika

- Sačuvan rad “Matematika u devet knjiga”
- Obradena dostignuća iz 1. tisuć. pr.Kr.
- Proučavaju se sustavi jednažbi
- Problemi o pravokutnim trokutima koje je moguće riješiti korištenjem Pitagorinog poučka

Staroindijska matematika

- Pozicijski decimalni sustav
- Postojanje nule
- Znanja iz algebre, trigonometrije, planimetrije i stereometrije
- Arjabhata (peto stoljeće)
- Brahmagupta (sedmo stoljeće)

Arapska matematika

- Preko Španjolske prenose u Europu staroindijsku i starogrčku matematiku
- Znamenke od nula do devet
- Indijski pozicijski način pisanja brojeva

Srednjovjekovna matematika

Usvajaju se znanja koja su nam ostavili stari Grci.

U 12. stoljeću prevode se grčki i arapski tekstovi na latinski jezik. Ne previše sjajno doba za matematiku (kao ni za ostale znanosti).

Novovjeka matematika

Matematika se intenzivno razvija.

- Viète, Cardano, Pascal, Descartes, Fermat, Lagrange
- Newton, Leibniz, Euler, Gauss
- Cauchy, Riemann
- Galois (1811-1832), Abel (1802-1829)

Moderna matematika

Obuhvaća razdoblje kraja 19. i 20 st. i još uvijek traje. Matematičke teorije zasnivaju se aksiomatski. Dokazi su strogi i precizni. Sva matematička znanja iz prethodnih razdoblja, zastupljena su i u modernoj matematici. Mnoge klasične teorije su dalekosežno generalizirane.

Moderna matematika

Današnja matematika pruža i prirodni okvir za proučavanje mnogih problema u teorijskoj fizici (npr. konformne teorije polja i teorije struna), ekonomiji, biologiji, itd.

Važniji matematičari

- Cantor (1845.-1918)
- Hilbert (1862.-1943.)
- Poincaré (1854-1912)
- Gödel (1906-1978)
- von Neumann (1903-1978)
- Ramanujan (1887-1920)

Važniji matematičari

- Banach
- Gelfand
- Kolmogorov
- Connes
- Serre
- najmlađa generacija: Wiles,
Perelman

Matematičke discipline

- Algebra
- Teorija vjerojatnosti
- Teorija grupa
- Logika
- Kompleksna analiza
- Teorija skupova
- Topologija
- Diskretna matematika

Matematičke discipline

- Teorija brojeva
- Parcijalne diferencijalne jednačbe
- Funkcionalna analiza
- Teorija operatora
- Geometrija
- Matematička fizika
- i dr.

Časopisi & nagrade

Svako novo znanstvena dostignuće iz matematičkih disciplina objavljuje se u znanstvenim časopisima (npr. *Inventiones Mathematicae*, *Journal of Operator Theory*, *Acta Mathematica*, ...)

Časopisi & nagrade

Kratki prikaz svih znanstvenih matematičkih članaka dostupan u publikacijama poput *Mathematical Reviews* i *Zentralblatt fur Mathematik*
Za najznačajnija dostignuća dodjeljuju se *Abelova* i *Fieldsova* nagrada

Grčki alfabet

A	α	alfa	N	ν	ni
B	β	beta	Ξ	ξ	ksi
Γ	γ	gama	O	o	omikron
Δ	δ	delta	Π	π	pi
E	ϵ (ε)	epsilon	P	ρ (ϱ)	ro
Z	ζ	zeta	Σ	σ	sigma
H	η	eta	T	τ	tau
Θ	θ (ϑ)	theta	Υ	υ	ipsilon
I	ι	iota	Φ	ϕ (φ)	fi
K	κ	kapa	X	χ	hi
Λ	λ	lambda	Ψ	ψ	psi
M	μ	mi	Ω	ω	omega